

KRIMINĀLTIESĪBU APAKŠNOZARE

NAIDA INTERPRETĀCIJA KRIMINĀLTIESĪBĀS JEB KVANTU KRIMINOLOĢIJA

Dr. iur. Jānis Baumanis,

*Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta
zinātniski analītiskais padomnieks, Latvija*

Kriminoloģija ir zinātnes nozare, kas pēta gan noziedzību kopumā, gan atsevišķus noziedzīgus nodarījumus un ar tiem saistītus dažādus elementus (noziedzīga nodarījuma cēloņus un veicinošos apstākļus, noziedznieku, upuri, noziedzīga nodarījuma mehānismu u. c.) ar socioloģijā, psiholoģijā, psihiatrijā un citās zinātnēs pielietotajām metodēm. Katra atsevišķa noziedzīga nodarījuma pamatā ir cilvēka psihiskie procesi, kas nosaka viņa rīcību. Šie psihiskie procesi ir diskrēti un bieži netverami, tādēļ ļoti sarežģīti pētāmi. Šo procesu raksturs, nozīmīgums un netveramība, kā arī apstākļi, ka kriminālatbildības piemērošanas nepieciešamais minimums ir vaina, jeb psihiskā attieksme pret noziedzīga nodarījuma objektīvajām pazīmēm, ļauj autoram psihiskos procesus salīdzināt ar fizikā vismazāko enerģiju – kvantu, un nozari, kas pēta šos procesus nosacīti nosaukt par kvantu kriminoloģiju. Šāda analogija piedāvāta rakstā “Vainas intelektuālais un gribas moments jeb “kvantu” kriminoloģija”¹. Minētajā rakstā uzmanība nav akcentēta uz noziedzīgās rīcības emocionāliem procesiem, bet detalizētāk analizēts vainas intelektuālais un gribas komponents.

Turpinot aizsākto analogiju, šajā rakstā autors vēlas pievērst uzmanību emocionālajiem procesiem, kuru aprakstam var izmantot līdzību ar gaismu un krāsām. Saistībā ar pēdējo profesors Berijs R. Mesters (*Barry R. Masters*) norāda: “[...] Krāsas ir tās, kas bagātina mūsu vidi, stimulē un iepriecina cilvēkus visās zemēs, rada skaistumu mūsu mājās, pilsētās un dzīvēs. [...] Gaisma un tās mijiedarbība ar matēriju noveda līdz kvantu mehānikas izgudrošanai un attīstībai. Tāpat arī gaisma ir nodarbinājusi dzejnieku, filozofu, mākslinieku, zinātnieku un inženieru prātus. [...] Vēsturiski ar gaismu saprot vilni, kvanta daļiņu un kvanta laukumu[...].”². Arī psihisko procesu klāstā ir elementi,

kuri nodarbinājuši dzejnieku, filozofu, mākslinieku, zinātnieku un citu cilvēku prātus, proti, tās ir jūtas un emocijas.

Tieši minētais apstākļi noteica, ka savulaik, lai atklātu jūtu, emociju un kaislību raksturu, rakstā “Noziedzīgu nodarījumu izdarījušās personas emocijas noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā”³ autors izmantoja ne tikai zinātniskus pētījumus psiholoģijā un tiesību zinātnēs, bet arī filozofiskās atziņas, daiļliteratūras darbus un pat teoloģiskos uzziņas līdzekļus. Tieši daiļliteratūras un teoloģisko darbu autori spējuši visaugstākajā līmenī attīstīt jūtu, emociju un kaislību raksturošanu visās tās daudzveidīgajās izpausmēs. Atspoguļojot jūtu raksturu, arī šajā rakstā autors izmantos analogiju kā izziņas metodi.

Jūtas, emocijas un kaislības raksturot ir samēra komplicēti. Minēto psihisko procesu spektrs ir līdzīgs krāsu spektram, kurā ir daudz dažādu toņu.

Šajā rakstā analizēts «naida» jēdziens, kā krimināltiesībās minētu jūtu un emociju izpausme, pievēršot uzmanību naida būtības un kaitīguma atklāšanai. Tādā veidā tiks sasniegts darba mērķis, proti, raksturota naida interpretācijas problemātika krimināltiesībās.

Naida būtība un tā kaitīgums

Līdzīgi kā ar krāsu toņiem, kas vienam izskatās pēc viena krāsu toņa, citam tas būs cits, arī ar naidu, var atzīt, ka kāds savas jūtas var uzskatīt par naidu, tad cits līdzīgas jūtas nosauks par bailēm, tieksmi pēc taisnīguma, vai nepatiku.

Sabiedrībā, kā arī Latvijas krimināltiesību speciālistu leksikā, pēdējos gados parādījās jauns jēdziens: „Naida noziegumi”, kurš latviešu valodā ienāca no angļu valodas jēdziena „*Hate crime*” burtiskā tulkojuma. Tiek atzīts, ka „*Hate crime*” kā jēdzienu oficiāli pieņēma visu 55 EDSO

dalībvalstu ārlietu ministri 2003. gada Māstrihtas Ministru Padomē”. Skaidrojot šo jēdzienu, tiek norādīts:

„(A) Naida noziegums ir jebkāds kriminālnoziegums, tai skaitā noziegumi pret fizisku personu vai īpašumu, kuros nozieguma upuris, objekts vai mērķis izvēlēti izejot no viņu esošā vai šķietamā sakara ar grupu, kura norādīta (B) daļā, piederības pie šīs grupas, saistības ar to, tās atbalstu vai dalību tajā.

(B) Grupa var tikt veidota, izejot no īpašībām, kuras piemīt tās locekļiem, kā, piemēram, esošā vai šķietama piederība pie rases, nacionalitātes vai etniskās izcelsmes, valoda, ādas krāsa, reliģija, dzimums, vecums, fiziskā vai garīgā nepilnvērtība, seksuālā orientācija vai citi līdzīgi faktori”⁴. Zīmīgi, ka “naida nozieguma” skaidrojumā nav minēts naidis.

Naidis ir cilvēka jūtu izpausmes veids. Vārda “naidis” skaidrojumā norādīts: “Jūtas, kurām raksturīgs ļaunums, nelabvēlība (pret kādu)”⁵. Savas jūtas, kurām ir raksturīgs ļaunums un nelabvēlība, cilvēks var apzīmēt ne tikai ar vārdiem: “es izjūtu naidu”, bet arī ar vārdiem: “es neieredzu”. “man ir riebums”, “es neciešu”, “es izjūtu nepatiku”, “man pretīgi”, “es izjūtu bailes jeb fobiju” u. c.

Jāatzīst, ka krimināltiesību teorijā nav noteikti kritēriji, pēc kuriem naidu varētu norobežot no neapmierinātības, nomāktības, izmisuma, sarūgtinājuma, bailēm, šausmām, vilšanās, skumjām, aizvainojuma, dusmām, niknuma, nicinājuma, sašutuma, nepatikas, riebuma, pretīguma, skaudības, vai pat greizsirdības. Jebkurš no šiem pārdzīvojumiem var kļūt par noziedzīga nodarījuma rašanās iemeslu. Autora skatījumā naidis citu līdzīgu negatīvu jūtu spektrā ieņem vietu, kurai raksturīga lielāka ļaunuma un nelabvēlības pakāpe. Līdz ar to naidam ir liela cilvēka uzvedību determinējošā spēja. Respektīvi, naidis ar lielāku varbūtību var noteikt cilvēka uzvedību, ar kuru viņš vērsīsies pret to, attiecībā uz ko viņš izjūt naidu.

Naida kaitīgumu un postošo spēku spilgti atspoguļo angļu dzejnieks un dramaturgs Viljams Šekspīrs (*William Shakespeare*) traģēdijā “Romeo un Džuljeta”. Traģēdijas prologā teikts:

*“Šeit divi namus, divi goda dzimtas
Veronā skaistajā mēs rādīsim;
Sens, iesakņojies naidis tur gruzd
bez rimtas,
Triepj rokas līdzpilsoņu asinīm.
Tik kad no kļūmā naida klēpjiem dzima
Reiz sirdis, kuras mīlā iedegās,
Kad nelaimīgā mīla kapā grima,
Šai nāvē tēvu ienaidis izbeidzās.*

*Šīs liktenīgās mīlas kaisle spējā
Un niknā naida lielais noziegums,
Ko tikai bērnu nāve izdzēst spēja [..]”⁶.*

Šajā dzejā izcelta naida un nozieguma cieša saite un naida mazināšanas lielā cena. Jānorāda arī, ka traģēdijā Viljams Šekspīrs ir atspoguļojis naidu, kura cēloņus vairs neviens neatceras, kas liecina par naida pastāvēšanas ilgspēju, kas saistīta ar naida lielo pašdeterminācijas spēku. Respektīvi, naidis rada naidu.

Naida kaitīgumam pievērsta uzmanība arī teoloģiskos uzziņas līdzekļos. Piemēram, Mateja evaņģēlija 12. nodaļā norādīts:

“[.] Jēzus [.] sacīja: “Ikviens valsts, kurā iekšējs naidis, aiziet bojā; un neviena pilsēta vai nams, kurā iekšējs naidis, nevar pastāvēt. Ja nu sātans izdzen sātanu, tad viņš ir naidā pats ar sevi. Kā tad viņa valsts var pastāvēt? [..]”⁷.

Šajā fragmentā izcelts naida ļaunums un liela intensitāte, kas iznīcina pašu naida nesēju. No fragmenta izriet, ka naidis nav attaisnojams, pat tādos gadījumos, kad tas tiek vērst pret naidu.

Izklāstītās atziņas nepārprotami atklāj naida negatīvo raksturu, pastāvēšanas ilgspēju, lielo intensitāti un destruktivitāti.

Naidis bieži ir sabiedrībā nepieņemamas cilvēka uzvedības dzinējs, kas apveltīts ar lielu kaitīgumu. Nonākšana pie šīs atziņas ir būtiska, jo kaitīgums, kā izriet no Krimināllikuma 6. panta pirmās daļas, ir noziedzīgu nodarījumu raksturojoša pazīme. Minētā norma noteic, ka par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kurš paredzēts Krimināllikumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods. Tādējādi konstatējot nodarījuma objektīvo pazīmju atbilstību Krimināllikumā paredzētā noziedzīga nodarījuma objektīvajām pazīmēm ciešā kopsaistē ar naidu, jautājumam par kaitīgumu, domājams, būtu jāizpaliek. Šīs atziņas būtu izmantojamas, piemēram, nonāvēšanas aiz līdzjūtības (piemēram, eitanāzijas gadījumā) kaitīguma un nonāvēšanas aiz naida kaitīguma analizē.

Noslēdzot naida satura atklāšanu, jāatzīmē, ka naidis ir emocionālais process, kas vērst pret kaut ko. Respektīvi, naidis nepastāv ārpus naida objekta. Naida subjekts, jeb persona, kas izjūt naidu, un naida objekts, jeb persona (dažkārt arī process, priekšmeti un citas parādības), pret kuru naidis vērst ir naida mehānisma neatņemamas sastāvdaļas. Šīs sastāvdaļas var atklāt arī caur lingvistikas prizmu. Piemēram, Jeļena Balašova (*Елена Балашова*) promocijas darbā “Mīlestības un naida koncepti krievu un amerikāņu valodas apziņā”

(*Концепты любовь и ненависть в русском и американском языковых сознаниях*) secināja: “Starppersonu attiecībās lielāka daļa amerikāņu angļu valodā runājošo apraksta centrā novieto objektu, kas izjūt mīloša vai naidu izjūtoša subjekta darbības. Tāda pozīcija nosaka mīlestības un naida pragmatisko aspektu dominēšanu. Krievu valodā runājošie turpretim prioritāti atdod subjektam, tiecoties aprakstīt visu cilvēka emociju gammas bagātību”⁸. Kriminoloģijā nozīmīgas ir abas minētās dimensijas. Naida subjekta dimensijas izpētē iespējams analizēt pašu emociju un tās cēloņus, savukārt naida objekta dimensija var atspoguļot naida kaitīgumu, naida sekas un citas naida ārējās izpausmes.

Naidis krimināltiesību doktrīnā un tiesiskajā regulējumā

Krimināllikumā jēdziens “naidis” minēts tikai divos pantos, kuros naidis nav noziedzīga nodarījuma subjektīvās puses pazīme. Proti, naidis ir minēts Krimināllikuma 78. pantā, kas paredz kriminālatbildību par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu, kā arī Krimināllikuma 150. pantā, kas paredz kriminālatbildību par sociālā naida un nesaticības izraisīšanu.

Jāatzīst, ka, lai gan vārds “naidis” minēts tikai divos Krimināllikuma pantos, tomēr krimināltiesībās jēdziens “naidis” bieži tiek izmantots citu Krimināllikuma normu kontekstā, piemēram, komentējot Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 14. punktu, kas paredz atbildību pastiprinošo apstākli: noziedzīgs nodarījums izdarīts rasistisku, nacionālu, etnisku vai reliģisku motīvu dēļ. Lai gan šajā normā nav minēts naidis, zinātniskajos pētījumos tiek secināts: “Motīvs ir atbildību pastiprinošs vai mīkstinošs apstāklis, piemēram, naida motivācija kā atbildību pastiprinošs apstāklis, ja noziedzīgs nodarījums izdarīts rasistisku, nacionālu, etnisku vai reliģisku motīvu dēļ (Krimināllikuma 48. panta 1. daļas 14. punkts)”⁹.

Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 14. punkta sasaisti ar naida motīvu var izdarīt, ieskatoties minētās normas grozījumu procesā sniegtajās atziņās. Proti, līdz 2014. gada 29. oktobrim, kad spēkā stājās 2014. gada 25. septembra likums “Grozījumi Krimināllikumā”, Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 14. punktā kā atbildību pastiprinošs apstāklis bija minēts: noziedzīgs nodarījums izdarīts rasistisku motīvu dēļ. Saistībā ar minētajiem grozījumiem 2014. gada 21. augusta Saeimas sēdes stenogrammā norādīto: “deputāta Judina priekšlikums grozīt 48. panta pirmās daļas 14. punktu, paredzot par... atzīstot par atbildību

pastiprinošiem arī apstākļus, kad noziedzīgs nodarījums izdarīts neiecietības dēļ pret noteikto personu grupu. Komisija uzskatīja, ka priekšlikums ir ļoti plašs, jo būtībā atbildība var iestāties gadījumā, ja ir pausta neiecietība pret jebkādu grupu. [...] Juridiskās komisijas priekšlikums, kas paredz, ka turpmāk par atbildību pastiprinošiem atzīstami apstākļi, kad darbība veikta... tieši saistīta ar nacionālu, etnisku vai reliģisku neiecietību. Priekšlikums ir atbalstīts”¹⁰. Kā redzams, 2014. gada 21. augustā Saeima nobalsoja par neiecietību kā atbildību pastiprinošo apstākli Krimināllikuma 48. panta pirmās daļas 14. punktā. Taču šajā normā vārda neiecietība nav. Ņemot vērā minēto, diskutabls ir jautājums, vai, piemēram, reliģiskais motīvs ir naida jeb neiecietības motīvs. Autora skatījumā reliģiskais motīvs ir cilvēka psihiskās darbības iekšējais pamudinājums, dziņa, tieksme, kas balstās vai nu uz reliģijā sludināto, vai arī balstās uz pret reliģiju paustām atziņām. Kas attiecās uz pēdējo, tad pret reliģiju pausto atziņu dzinulis var būt arī naidis. Naidis, būdams apveltīts ar spēju ietekmēt uzvedību, krimināltiesībās tiek analizēts noziedzīgu nodarījumu motīvu kontekstā. Krimināltiesību doktrīnā tiek norādīts: “Noziedzīga nodarījuma motīvi var būt dažādi: mantkārtība, greisirdība, atriebība, naidis [...]”¹¹. Neraugoties uz to, ka naidis ir liels cilvēku motivējošs spēks, naidis kā noziedzīga nodarījuma motīvs nav iekļauts nevienā Krimināllikumā paredzētā noziedzīga nodarījuma sastāvā kā obligāta sastāva pazīme. Turklāt likuma jaunrades rekomendācijās saistībā ar “naida noziegumu” kriminalizāciju Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību birojs norāda: “Likumos pret naida noziegumiem nevajag paredzēt kā obligātu vainīgās personas konkrētu emocionālo stāvokli, piemēram, “naidis” vai “ienaidis”¹². Kā jau iepriekš tika secināts, ka naidis ir tikai viens elements no plaša jūtu un emociju spektra. Ņemot vērā minēto, Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja rekomendācija ir loģiska, jo pierādīt ārpus saprātīgām šaubām tieši naida, nevis citu cilvēka jūtu vai emociju esamību ir ļoti apgrūtināts, ja ne neiespējami.

Rīgas Juridiskās augstskolas 2013. gada 6. decembrī notikušajā konferencē “Veicinot iecietību Latvijā – likumdošana, politika un prakse” tika secināts: “Noziedzīga nodarījuma motīvs tiek definēts, izmantojot vienu no diviem modeļiem – naidīguma vai diskriminācijas modeli. Naidīguma modelis prasa konstatēt pret personu vērstu naida izpausmi vai nicinošu attieksmi.

Savukārt diskriminācijas modelis liek noskaidrot, ka vēršanās pret personu ir notikusi kādas šo personu vai personu grupu raksturojošas pazīmes dēļ [...]”¹³. Pieturoties pie piedāvātās noziedzīga nodarījuma motīva definēšanas modeļu iedalījuma, jāatzīst, ka diskriminācijas modelis ir piemērotākais efektīvākai naida noziegumu apkarošanai un novēršanai. Diskriminācijas modelis akcentu liek uz objektīvo nodarījuma izpausmi, atstājot otrā plānā cilvēka psihiskus procesus.

Šobrīd šāds modelis ir izmantots Krimināllikuma 149.¹ pantā, kurā ir paredzēta kriminālatbildība par diskrimināciju rasu, nacionālās, etniskās vai reliģiskās piederības dēļ vai par cita veida diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums. Lai pierādītu Krimināllikuma 149.¹ pantā paredzēta noziedzīga nodarījuma sastāva esamību, gluži tāpat kā Krimināllikuma 78. un 150. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu sastāvu, nav obligāti jāpierāda, ka motīvs bija naidis.

Kas attiecas uz Krimināllikuma 78. un 150. pantu, tad naidis šajos noziedzīgajos nodarījumos ir saistīts ar iespējamajām sekām. Šāda sasaiste īpaši problemātiska ir Krimināllikuma 150. pantā, kurā obligāta noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme ir sekas. Proti, Krimināllikuma 150. pantā paredzēta kriminālatbildība par darbību, kas vērsta uz naida vai nesaticības izraisīšanu atkarībā no personas dzimuma, vecuma, invaliditātes vai jebkuru citu pazīmju dēļ, ja ar to radīts būtisks kaitējums. Tātad šis noziedzīgs nodarījums ir ar materiālu sastāvu, proti, tas ir pabeigts ar būtiskā kaitējuma izraisīšanas brīdi. Turklāt, Krimināllikuma 150. pantā paredzētas vēl iespējamās sekas, kuras krimināltiesiski korektāk būtu dēvēt par mērķi – izraisīt naidu vai neiecietību. Šāda normas konstrukcija neizbēgami var novest pie situācijas, kad analīzei jāpakļauj jautājums, vai naida izraisīšanas fakts var būt atzīts par būtisku kaitējumu? Autora skatījumā naida izraisīšanas fakts, kas faktiski ir noziedzīga nodarījuma mērķa realizēšanās, var būt būtisks kaitējums, jo tas ievērojami apdraud ar likumu aizsargātas intereses sabiedriskās drošības un kārtības jomā, iedragājot iecietību un integritāti. Turklāt naida izraisīšanu kā kaitējumu, kas ir būtisks, pamato iepriekš rakstā aprakstītais naida kaitīgums.

Noslēgumā jākonstatē, ka naidis bieži tiek saistīts ar bailēm. Saistībā ar naida noziegumiem jānorāda, ka 2006. gadā tika pieņemts likums „Par Konvenciju par kibernetiskajiem un Konvencijas par kibernetiskajiem Papildu protokolu par rasisma un ksenofobijas noziedzīgajiem nodarījumiem, kas tiek izdarīti datorsistēmās”. Šā

likuma 3. pantā noteikts: „Katru Puse pieņem tādu normatīvos aktus un veic citus nepieciešamos pasākumus, lai savos normatīvajos aktos kā noziedzīgu nodarījumu nostiprinātu ar nodomu izdarītu un neatļautu šādu rīcību: rasistiska vai ksenofobiska satura materiāla izplatīšanu vai citādu padarīšanu to sabiedrībai par izmantojamu ar datorsistēmu palīdzību”¹⁴. Šajā likumā sniegta arī rasistisku un ksenofobisku materiālu definīcija. Ar šiem materiāliem jāsaprot jebkurus datus rakstiskā formā, attēlus vai kādu citu idejas vai teorijas izpausmi, kas propagandē, veicina vai izraisa naidu, diskrimināciju vai vardarbību pret kādu personu vai personu grupu, un tiek balstīta uz rases, ādas krāsas, ģimenes, etnisku vai nacionālu piederību, kā arī reliģiju, ja tā tiek izmantota kā iegants kādam no iepriekšminētajiem faktoriem. Jāatzīmē, ka ar jēdzienu „ksenofobija” [gr. *xenos* ‘svešs, ārzemju’ + *phobos* ‘bailes’] tiek apzīmēta „dziļa nepatika pret ārzemniekiem, svešiniekiem”¹⁵.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 2. pielikuma 17. punktu noteikto rasisms un ksenofobija ir nodarījumi, par kuriem personu izdod Eiropas Savienības dalībvalstij, nepārbaudot, vai tie ir noziedzīgi saskaņā ar Latvijas likumiem. No minētā var secināt, ka dziļa nepatika, bailes un naidis, realizējoties konkrētā rīcībā, liecina par nodarījumu, kuram piemīt noziedzīga nodarījuma bīstamība.

Secinājumi

- Naidis ir cilvēka jūtu izpausmes veids, kas ir vērsts pret noteiktu objektu (personu, personu grupu, procesu, parādību), kuram raksturīgs ļaunums, nelabvēlība un kas ir noturīgs, ar lielu intensitāti un destruktivitāti.
- Naidis kā noziedzīga nodarījuma motīvs nav iekļauts nevienā noziedzīga nodarījuma sastāvā kā obligāta sastāva pazīme.
- Diskutabls ir jautājums, vai reliģiskais motīvs ir naida jeb neiecietības motīvs. Autora skatījumā reliģiskais motīvs ir cilvēka psihiskās darbības iekšējais pamudinājums, dziļa, tieksme, kas balstās vai nu uz reliģijā sludināto, vai arī uz pret reliģiju paustām atziņām.
- Autora skatījumā naida izraisīšanas fakts, kas faktiski ir noziedzīga nodarījuma mērķa realizēšanās, ir būtisks kaitējums, jo tas ievērojami apdraud ar likumu aizsargātas intereses sabiedriskās drošības un kārtības jomā, iedragājot iecietību un integritāti.
- Dziļa nepatika, bailes un naidis, realizējoties konkrētā rīcībā, liecina par nodarījumu, kuram piemīt noziedzīga nodarījuma bīstamība.

Atsauces

- ¹ Baumanis J. Vainas intelektuālais un gribas moments jeb “kvantu” kriminoloģija. Jurista Vārds Nr. 39 (942). Galvenā red. D. Gailīte. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2016., 20. lpp.
- ² Berijs R. Mesters. Kas ir gaismā? Pieejams: <http://e-ico.org/node/296>
- ³ Baumanis J. Noziedzīgu nodarījumu izdarījušās personas emocijas noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā. Liepājas Universitātes XIII starptautiskās zinātniskās konferences materiāli: „Sabiedrība un kultūra: Haoss un harmonija”. Liepāja: Liepājas Universitāte, 2011., 119. lpp.
- ⁴ Hate Crimes in the OSCE Region: Incidents and Responses. Annual Report for 2006. 9. lpp. ISBN 83-60190-44-5 tiešsaiste Warsaw: OSCE/ODIHR, 2007. [skatīts: 2009-02-20] Pieejams: http://www.osce.org/publications/odihr/2007/09/26296_931_en.pdf
- ⁵ Latviešu valodas vārdnīca. 30000 pamatvārdu un to skaidrojumu. Red.: D. Guļevska, I. Rozenštrauha, D. Šnē. Rīga: Avots, 2006., 668. lpp.
- ⁶ Šekspīrs V. Romeo un Džuljeta. Redakcijas kolēģija: M. Ķempe, E. Smiļģis, J. Sudrabkalns. Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1963., 2. lpp.
- ⁷ Mateja evaņģēlijs. 12. nodaļa. [skatīts: 2009-02-20] Pieejams: <http://www.bibelesbiedriba.lv/latviešu-bibele/matejaevangelijis/Matejaevangelija12.htm>
- ⁸ Балашова Е. Концепты любовь и ненависть в русском и американском языковых сознаниях. [skatīts: 2016-12-27] Pieejams: <http://www.dissercat.com/content/kontsepty-lyubov-i-nenavist-v-russkom-i-amerikanskom-yazykovykh-soznaniyakh#ixzz4U1s0uoZI>
- ⁹ Kipāne A. Noziedzīga nodarījuma motīvs kriminoloģijas un krimināltiesību kontekstā. Socrates: Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes elektroniskais juridisko zinātnisko rakstu žurnāls. Rīga, 2016., Nr.2 (3). 39., 40. lpp. ISSN 2256-0548 [skatīts: 2016-12-27] Pieejams: http://www.rsu.lv/images/stories/dokumenti/publikacijas/socrates_5_2016.pdf
- ¹⁰ 2014. gada 21. augusta Saeimas sēdes stenogramma. [skatīts: 2016-12-27] Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/C6BEAB3CA1FF0C36C2257D400031E0BD?OpenDocument>
- ¹¹ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015., 68. lpp.
- ¹² OSCE ODIHR, Hate Crime Laws, A Practical Guide, 2009. p. 68, pieejams: <http://www.osce.org/odihr/36426?download=true>
- ¹³ Mits M. Par iecietības veicināšanu Latvijā: konferences kopsavilkums. Jurista Vārds Nr. 11 (813). Galvenā red. D. Gailīte. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014., 28. lpp.
- ¹⁴ Likums Par Konvenciju par kibernoziegumiem un Konvencijas par kibernoziegumiem Papildu protokolu par rasisma un ksenofobijas noziedzīgajiem nodarījumiem, kas tiek izdarīti datorsistēmās. Spēkā no 27.10.2006. Ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 13.11.2008. 3. panta 1. daļa. Latvijas Vēstnesis Nr.171., 26.10.2006.
- ¹⁵ Svešvārdu vārdnīca. Atb. red. J. Baldunčiks. Rīga: Jumava, 1999., 410. lpp.

Abstract

In an article about criminology is disclosed not very widespread method related to the hate essence and harmfulness, when it comes to the hate interpretation in criminal justice. Considering that to describe the feelings, emotions and passions is quite complex, the author is using fiction and theological reference for the existing knowledge, to show a hatred as manifestations of emotions existence and harmfulness.

As a result, the author comes to the conclusions:

- 1) Hatred is the human expression of feelings, that is directed against a specific object (a person, a group of people, processes, phenomena), characterized by evil, ill-will and that is persistent, with a great intensity and destructivity.
- 2) Hatred as a crime motive is not included in any Latvian Criminal Law intended to be as a mandatory element for a criminal offense.

- 3) A controversial question is whether the religious motive is hatred or intolerance motive. In the author's opinion religious motive is human mental functioning internal incentive, passion, disposition, which is based either on a religion preached values or against opinion expressed by the religion.
- 4) In the author's opinion the fact about instigation of hatred, is basically a crime target materialization, bringing towards a significant level of harmfulness, as it greatly threatens the legally protected interests of public safety and public order, undermining tolerance and integrity.
- 5) Deep aversion, fear and hatred, could be materialized into defined action, shown as evidence of wrongdoing, which possess a seriousness of a criminal offense.

Аннотация

В статье при помощи мало распространенного в криминологии метода раскрывается сущность и вред ненависти, предлагается толкование ненависти в уголовном праве. Учитывая, что чувства, эмоции и страсти охарактеризовать довольно сложно, автор сущность и вред ненависти как проявления эмоций описывает, используя описания из художественной литературы и теологических работ. В результате автор приходит к следующим выводам:

- 1) Ненависть – это вид выражения чувств человека, направленный против конкретного объекта (человека, группы людей, процессов, явлений), для которого характерны зло, недоброжелательность, устойчивость, большая интенсивность деструктивности.
- 2) Ненависть в качестве мотива преступного деяния в действующем в Латвии Уголовном законе не входит ни в один из составов преступного деяния в качестве обязательного признака состава.
- 3) Спорным является вопрос о признан ии религиозного мотива мотивом ненависти или нетерпимости. По мнению автора, религиозный мотив – это внутреннее побуждение, стимул, потребность в рамках психического действия человека, основанные либо на проповедуемом в религии, либо на мнениях, высказываемых против религии.
- 4) По мнению автора, факт того, что ненависть вызвана, таким образом материализовав цель преступного деяния, является существенным вредом, поскольку это в значительной степени ставит под угрозу охраняемые законом интересы общественной безопасности и общественного порядка, подрывая терпимость и целостность.
- 5) Глубокое отвращение, страх и ненависть, материализовавшись в конкретных действиях, свидетельствуют о деянии, которое обладает опасностью преступного деяния.